

Creatie en vernietiging van banen

Pieter Gautier

Steven J. Davis, John C. Haltiwanger and Scott Schuh, 1996, *Job Creation and Destruction*, MIT PRESS, ISBN 0-262-04152-9

In dit boek geven Davis et al. een overzicht van hun empirisch onderzoek naar de creatie en vernietiging van banen en gaan ze uitvoerig in op de beleidsimplicaties van hun bevindingen. In een heldere stijl weten de auteurs de lezer al snel van het belang van dit onderwerp te overtuigen. De kracht van het empirische werk is dat het elementen uit de industriële organisatie, de microeconomie, de macroeconomie en de arbeidseconomie op een natuurlijke wijze bijeen brengt.

Enkele feiten. Markteconomieën staan voortdurend bloot aan allerlei schokken waardoor er continu banen gecreëerd en vernietigd worden, zelfs binnen nauw gedefinieerde sectoren. Sommige bedrijven groeien, anderen krimpen, nieuwe bedrijven worden opgericht en oude bedrijven treden uit. Met gegevens op vestigingsniveau over de periode 1973-88 laten de auteurs zien dat achter de relatief geringe netto werkgelegenheidsveranderingen op geaggregeerd niveau, enorme simultane baancreatie en -vernietiging op bedrijfsniveau schuil gaat. Gemiddeld nam de werkgelegenheid in de Amerikaanse industrie met 1 procent per jaar af, maar dit ging wel gepaard met 9.1% baancreatie en 10.3% baanvernietiging. Hetgeen duidt op een enorme heterogeniteit van bedrijven. Dit simpele feit alleen al heeft een enorme impact op de professie gehad. In de theorievorming wordt meer en meer rekening gehouden met de implicaties van het ontbreken van een representatieve agent. Anderzijds zijn statistische bureaus uit de hele wereld overtuigd geraakt van het belang van het verzamelen van goede micro-gegevens. Een van de bevindingen is dat er nauwelijks een relatie bestaat tussen de bruto baanstromen en de mate waarin een bedrijf bloot staat aan internationale concurrentie. Dit werpt in elk geval een ander licht op de globaliseringsdiscussie. Andere belangrijke feiten zijn dat de meeste nieuwe banen tenminste twee jaar open blijven, dat binnen sectoren

met een sterke productiviteitsgroei ook veel baanherallocatie plaatsvindt, dat er veel meer herallocatie van laaggeschoolde banen is dan van hooggeschoolde, dat in de beschouwde periode kapitaalintensieve bedrijven netto groeiden terwijl energie intensieve bedrijven juist inkrompen¹ en dat de tijdsvariantie van baanvernietiging veel groter is dan van baancreatie. Tenslotte blijkt dat oudere ondernemingen minder banen creëren en vernietigen dan jonge ondernemingen, hetgeen consistent is met moderne theorieën van b.v. Jovanovic (1982) en Ericson en Pakes (1995) waarbij ondernemingen moeten leren hoe succesvol ze in de door hun gekozen activiteiten zijn. Inmiddels is al gebleken dat de resultaten van Davis et al. robuust zijn over verschillende regio's, landen en perioden.

Baanstromen en de conjunctuurgolf. Het werk van Davis et al. werpt ook een nieuw licht op de conjunctuuranalyse. Voor de jaren zestig werden conjunctuurgolven veelal gezien als bewijs voor de inherente instabiliteit van de gedecentraliseerde markteconomie. In de jaren zeventig is dit beeld geleidelijk aan veranderd. De fluctuaties in productie en werkgelegenheid werden toegeschreven aan technologie, smaak en monetaire schokken; markten waren of in evenwicht of op weg naar een evenwicht. In de jaren tachtig betoogden de "new Keynesians" dat de evenwichtsbenadering van de conjunctuur weliswaar de meest vruchtbare was maar dat er geen enkele reden was om aan te nemen dat er één uniek evenwicht bestond. Bovendien wezen ze er op dat sommige evenwichten uit welvaartsoogpunt meer gewenst waren dan anderen, waardoor er een potentiële coördinerende rol voor de overheid weggelegd is.

Wat al deze conjunctuurtheorieën gemeen hebben is dat alle schokken macro schokken zijn en dus de gehele economie op dezelfde wijze beïnvloeden. Davis et al. hebben echter in hun eerdere werk (en ook in dit boek) betoogd dat de meeste schokken bedrijfsspecifiek zijn. Een ander feit dat uit hun onderzoek naar voren komt is dat baanherallocatie anticyclisch is. Dus recessies zijn perioden waarin veel structurele verandering plaatsvindt. Dit fenomeen wordt als volgt verklaard. Indien de herallocatie van arbeid, kapitaal en productieprocessen tijd en inspanning kost die aan de normale bedrijfsvoering onttrokken moet worden, dan zullen de (opportunity) kosten van herallocatie het geringste zijn in perioden waarin de economische activiteit laag is. Als het waar is dat we recessies voornamelijk moeten zien als perioden van structurele veranderingen dan heeft dit belangrijke implicaties voor conjunctureel stabilisatiebeleid. Dergelijk beleid beïnvloedt namelijk de

¹ Deze tegenstelling is met name verrassend omdat het waarschijnlijk is dat de kapitaalintensieve

snelheid en timing van het herstructureringsproces. Als we de recessie van de 70'er jaren vergelijken met die van begin jaren 80, vallen een aantal zaken op. In de jaren 70 werd de Amerikaanse economie door diverse exogene schokken getroffen zoals de Vietnam oorlog, de olieprijsstijgingen en de toename van de internationale handel. Je zou verwachten dat veel ondernemingen grondig zouden moeten reorganiseren en zich aanpassen om deze schokken het hoofd te bieden. De auteurs vinden wel enig bewijs dat dit gebeurde, maar de duur en omvang van dit herstructureringsproces was veel geringer dan in de 80'er jaren, waarin er op het eerste gezicht veel minder reden tot aanpassen was. Een mogelijke verklaring voor de gevonden feiten, die door de auteurs geopperd wordt, is dat het expansieve monetaire beleid er toe geleid heeft dat ondernemingen hun noodzakelijke herstructureringsactiviteiten slechts hebben uitgesteld.

Allocatieve schokken. Een en ander suggereert dat allocatieve schokken wel eens veel belangrijker zouden kunnen zijn dan we tot dusver geloofden. Het kenmerk van een allocatieve schok is dat deze variatie veroorzaakt in de winstgevendheid van verschillende activiteiten. Zo leidde de olieprijsstijging tot baanvernietiging bij de fabrieken die grote auto's produceerden maar tegelijkertijd tot baancreatie bij bedrijven die kleine auto's produceerden. Andere voorbeelden van allocatieve schokken zijn: extreme weersomstandigheden, technologische ontwikkeling en veelal ook monetaire en begrotingspolitiek. Allocatieve schokken kunnen echter tot geaggregeerde productie - en werkgelegenheidsmutaties leiden indien er zoekkosten, mobiliteitskosten of andere fricties bestaan die aanpassingen kostbaar maken. In de meeste conjunctuurtheorieën spelen allocatieve schokken echter nog geen rol. Een aardig voorbeeld dat de relatie tussen allocatieve en geaggregeerde schokken goed weergeeft is de Amerikaanse staalindustrie. In de 70'er en 80'er jaren kreeg de Amerikaanse staalindustrie te maken met een sterk teruglopende vraag door de stijgende energieprijzen en intensievere internationale concurrentie. Deze ontwikkelingen leidden tot een enorme herallocatie van banen. Tegelijkertijd werd er een nieuwe productietechniek geïntroduceerd waarvan de voornaamste kenmerken waren dat er een meer gespecialiseerd product kon worden gemaakt en dat de MES (minimum efficient scale) veel geringer was. In het bijzonder toen de vraag terug liep bleek de geringere MES van waarde te zijn en konden de nieuwe fabrieken overleven terwijl veel grote fabrieken failliet gingen. In deze episode vond er dus enorme herallocatie van arbeid plaats. In de nieuwe fabrieken werden banen gecreëerd terwijl in de oude fabrieken voornamelijk banen vernietigd werden. Het vreemde is echter dat met name de baanvernietiging in de recessie van 1981-82 plaatsvond en niet in de 1973-75 recessie. Davis et al. betogen dat het de tijdelijk hogere vraag

als gevolg van het expansieve monetaire beleid uit de jaren 70 was die het herstructureringsproces slechts uitstelde.

Maar als conjunctureel stabilisatiebeleid recessies slechts uitstelt, wat voor een rol is er dan voor de overheid weggelegd? Moeten we wellicht het beleid richten op specifieke doelgroepen zoals de export-sector, de kennisintensieve sectoren, of bijvoorbeeld de kleine bedrijven?

Doelgericht beleid. Davis et al. betogen dat we ook met dergelijk beleid moeten oppassen. Ze geven de volgende redenen. Ten eerste is het vrijwel onmogelijk om klassen of sectoren te definiëren waarin bedrijven redelijk homogeen zijn. Dit maakt de uitvoering zeer lastig. Ten tweede blijkt dat het grootste gedeelte van de werkgelegenheids- en productiviteitsgroei door idiosyncratische factoren wordt bepaald, wat weer de evaluatie van het "doelgerichte" beleid bemoeilijkt. Daarnaast bestaan er nog allerlei ingewikkelde interacties tussen de beleidsinterventie en de idiosyncratische factoren hetgeen de meting van de beleidseffecten vrijwel onmogelijk maakt. Tenslotte zal dergelijk beleid er toe leiden dat meer lobbygroepen opgericht zullen worden om de verschillende ministeries ervan te overtuigen dat zij binnen de doelgroep vallen. Dit heeft het ongewenste effect dat de verdeling van schaarse middelen niet door het marktmechanisme tot stand komt maar bepaald wordt door de politieke invloed van de verschillende lobbygroepen. Dit laatste punt zou weleens heel relevant voor de Nederlandse situatie kunnen zijn.

Het boek eindigt met een uiteenzetting over de mogelijkheden om de gegevensverzameling te verbeteren. Uit dit hoofdstuk blijkt direct al dat er grote voordelen zijn m.b.t. het centraal verzamelen van gegevens (zoals in Nederland) omdat het de koppeling van verschillende bestanden mogelijk maakt. De schat aan waardevolle gegevens die in dit boek behandeld wordt laat in ieder geval zien dat het verzamelen en koppelen van microbestanden zowel uit wetenschappelijk als uit beleidsopzicht van groot belang is.

Tot Slot. Er is de laatste tijd flink wat afgeklaagd over de divergentie van de academische- en de beleidswereld. Dit boek laat zien dat serieus academisch onderzoek ook in een uiterst toegankelijke stijl aan de man gebracht kan worden, waarbij bovendien de nodige aandacht aan beleidsvragen geschonken werd. Het boek is daarom bij uitstek geschikt voor zowel toegepaste wetenschappers als beleidsmakers die geïnteresseerd zijn in economische mechanismen en feiten.

Literatuur

Jovanovic B., 1982, 'Selection and the Evolution of Industry', *Econometrica*, 649-670

Ericson R. and A. Pakes, 1995, 'Markov-Perfect Industry Dynamics: A Framework for Empirical Work', *Review of Economic Studies*, 62, 53-82